

HONDENTAAL BEGRIJPEN

Gedrag als communicatie, niet als probleem

Hondengedrag wordt vaak geïnterpreteerd als iets dat gestuurd of gecorrigeerd moet worden. In werkelijkheid is gedrag in de eerste plaats communicatie. Een hond reageert niet willekeurig, maar geeft voortdurend informatie over zijn interne toestand, zijn omgeving en zijn behoeften.

Hondentaal bestaat niet uit woorden, maar uit subtiele signalen in lichaam, houding en gedrag. Wie deze signalen leert herkennen, ziet dat een hond continu communiceert. Niet om te gehoorzamen, maar om zich staande te houden in zijn omgeving.

Dit sluit aan bij inzichten uit de gedragsbiologie, waarin gedrag wordt gezien als een functionele reactie op interne en externe prikkels (Tinbergen, 1963). Gedrag heeft altijd een oorzaak, een functie en een context.

De lagen van hondentaal

Hondentaal is geen losstaand signaal, maar een samenspel van meerdere lagen die gelijktijdig informatie geven.

Lichaamshouding

De algemene houding van het lichaam geeft een eerste indicatie van spanning of ontspanning.

- ontspannen: losse spieren, vloeiende bewegingen
- gespannen: stijve houding, beperkte beweging
- naar voren gericht: focus, alertheid, mogelijke actie
- teruggetrokken: onzekerheid, vermijding

Mimiek en expressie

Kleine veranderingen in het gezicht geven vaak subtiele maar belangrijke signalen.

- zachte ogen: ontspanning
- gefixeerde blik: spanning of focus
- wegstaren: de-escalatie
- strakke mond: interne spanning

Beweging en gedrag

Gedrag is de meest zichtbare vorm van communicatie, maar ook de meest misbegrepen.

- naderen: sociale interesse of behoefte aan contact
- vermijden: behoefte aan afstand
- bevriezen: overbelasting of onzekerheid
- blaffen of uitvallen: poging tot controle of afstand creëren

Stresssignalen en kalmerende signalen

Binnen de studie van hondengedrag wordt onderscheid gemaakt tussen signalen die spanning aangeven en signalen die spanning proberen te reguleren.

Turid Rugaas beschreef deze signalen als *calming signals*: gedragingen die honden inzetten om conflicten te voorkomen en spanning te verminderen (Rugaas, 2006).

Voorbeelden zijn:

- wegstaren
- gapen
- snuffelen zonder duidelijke reden
- langzaam bewegen
- het lichaam afwenden

Deze signalen worden vaak over het hoofd gezien, terwijl ze cruciaal zijn. Ze laten zien dat een hond probeert de situatie veilig te houden. Wanneer deze signalen genegeerd worden, kan gedrag escaleren.

Context bepaalt betekenis

Een belangrijk uitgangspunt is dat gedrag nooit los gezien kan worden van de context.

Eenzelfde signaal kan verschillende betekenissen hebben afhankelijk van:

- de omgeving
- de aanwezigheid van andere prikkels
- eerdere ervaringen
- de emotionele toestand van de hond

Een kwispelende staart wordt bijvoorbeeld vaak gezien als teken van blijdschap, maar kan ook spanning of opwinding betekenen. Zonder context is interpretatie onbetrouwbaar.

Het zenuwstelsel als basis van communicatie

Hondentaal is geen bewuste keuze, maar een directe uiting van het zenuwstelsel. De signalen die een hond laat zien, worden aangestuurd door interne processen zoals stressregulatie, emotieverwerking en prikkelverwerking.

Wanneer het zenuwstelsel ontspannen is:

- zijn signalen vloeiend
- is gedrag flexibel
- kan de hond schakelen tussen situaties

Wanneer het zenuwstelsel onder spanning staat:

- worden signalen sneller en korter
- neemt rigiditeit toe
- ontstaat minder flexibiliteit in gedrag

Dit sluit aan bij onderzoek naar stress en gedrag bij honden, waarin wordt aangetoond dat chronische activatie van het stresssysteem leidt tot minder variatie en meer voorspelbare, vaak rigide reacties (Beerda et al., 1999).